

ničuje dramatično uprizarjanje z ohlapno, nenaporno govorico vsakdanjosti. Novi realizem gre zopet na obvladanje celote, na oblikovanje povesti in stavka, kot paralela k nazoru, ki hoče obvladati življenje. Pisatelj ni fotografska ploča, ampak pripovednik, ki poroča objektivni dogodek, ga komentira in določa življenjske cilje, če hoče. Pisateljica je to storila zlasti v drugem in tretjem delu. Ona zopet mojstrsko obvlada dolg stavek, ki je v impresionizmu razpadal v samostojne, slabo vezane dele. To zahteva od bralca zopet miselnega napora, ne samo čutne vdanosti, kajti to ni sugestija resničnosti, ampak resnice, ki daje svojevrsten osvobodilen užitek. Seveda je tu druga nevarnost, da pisatelj zaide v duhovito stiliziranje, ki je samo sebi namen, in se približa perifrazi, če se preveč oddalji od predmetnosti v misel. To se je zgodilo v različnih klasicizmih. Pri njej je še ravnovesje s težo realnosti. Tako je mali mikrokozmos, stavek, ki se je dvignil od subjektivnih vtisov v stabilnejšo misel in voljo oblikovanja, značilen za celo povest, ki stremi iz razkrajajočih razmer po trdnem svetovnem nazoru.

Dr. J. Šilc

Kristian Elster: Sodnikova hiša ob fjordu. Prevedla Klemenčič Ivanka. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1933. 242 strani.

Knjiga takoj osvoji človeka s svojo intimno lepoto. Vsa snovna privlačnost je opuščena, samo mali dogodek iz družinskega življenja, nikake ekscesivne erotike pri teh resnih ljudeh na severu, kjer poljub pomeni že zaroko. A zato je pisatelj vse bolje izdelal notranje življenje oseb in skrivnost njihovega bivanja. Kar bi drugod povzročilo prepir in razdraženost, se spremeni v debato o resnici. Ti ljudje še slišijo sebe, ker jih še ni prevpil šum sveta in jim vsilil drugotni, nepristni ritem. V pokrajinski naravi čutijo podaljšek svojega bistva, v pokrajini je nekaj človeškega, ne v človeku nekaj naravnega. Zdaj zaslutimo, kako se je rodila nordiška balada sredi te narave, ki je včasih brezmejno težka, včasih zopet lahkotno sveža, polna svetlobe in barve, vedno pa pristna in brez sentimentalnosti.

Na usodi uradniške družine je predstavljeno življenjsko občutje prehodne dobe, ko prehaja stara uradniška kultura lepe tradicije v kmetško kulturo koristnega, za njo pa se že odpirajo vidiki ruske revolucije. Če je uradniška doba služila kulturi, gojila knjigo, glasbo, drevorede, hoče nova doba služiti življenju. »V novi mladini sicer izginja stari pojem domovine, a zato si osvaja celo zemljo za domovino, ki jo gradi na razvalinah pohlepnega meščanstva in svobodi sovražne vladoželjnosti proletarijata, vse pohlepne in nizkotno naj izgine.« Tako misel razvija eden sinov uradniške družine, ki imenuje sebe senco preteklih dni. Ali ne bo ta mladina, ki ji pripada bodočnost, odprla vrata v take dobe, kot razpad grške, egipčanske, arabske kulture? Kaj za to! »Novo ima vedno sirove oblike, a ni odločilno, da mora biti boljše, le da je močno in življenja zmožno«; kdo se ne bi spomnil na znani Tolstojev izrek: fiat iustitia, pereat cultura.

A tu je še visoka pripovedna kultura, kot se je mogla razviti le v deželah Andersena, Jacobsena, Björnsona in Hamsuna. Kakor se čas oddaljuje od kulta lepote v trdo realnost, tako se tudi pisatelj že nagiba od impresionizma

v realizem. Še je nezmanjšana moč vtisnega doživljanja, a mesto trenutne kretnje se že uveljavljajo obrisi in opisi oseb. Razločno čutimo pripovedovavca in njegovo distanco do dogodkov, dasi se še rad skriva v samogovor oseb, ki dogodke opazujejo. Stavki nosijo v sebi komentar, ki ga je impresionizem čustvu na ljubo odstranil. Vse je jasno in pregledno kakor vrt z gredicami, polje z mejami njiv ali dolina obdana od gora. Ves slog stremi po preciznosti, ne po širini, vse je podrobno izdelano in prevajateljica se je zelo potrudila, da bi ohranila ves čar originala, dasi tega tu ni mogoče bolj določiti. Slika zahajajoče kulture je simbolično osredotočena okoli gospe Hage, ki kaže visoko inteligenco, če govori o stvareh iz njenega miljeja, a postaja skoraj omejena, ko izbira ženine za svoje hčere, kajti nov čas prihaja, nemir in negotovost. Drugi del povesti velja njenemu sinu Ivanu, ki jasneje gleda novo dobo, toda vsa povest je bolj vzdih za preteklostjo kot vera v bodočnost.

Dr. J. Šilc

Peter Dörfler: **Krivični vinar**. Poslovenil Janez Pucelj. Družba sv. Mohorja v Celju 1932. 404 strani. (Mohorjeva knjižnica 50. zvezek.)

Ta vrsta leposlovja, ki predočuje življenje preprostega ljudstva kake pokrajine v njegovi samoniklosti in posebnosti, se pri Nemcih imenuje domačijska umetnost (Heimatkunst). Toda pisatelj je imel višje namene kakor spisati povest iz malo znanega miljeja; od slikovite površine pokrajine in njenih prebivavcev gre v globine najvišjih vprašanj o življenju narodov, ko zavestno zoperstavi skrivnost ljudskega bivanja razumskim oblikam kulture. Skoraj se dotika z Dostojevskim, ki pravi nekje: Narodov ne giblje razum, ampak neznana gospodovalna sila, ki je poudarek bitja in zanikanje smrti, to je iskanje Boga. Pri Dörflerju doumeva to uganko ljudstva semeniščnik Kremen s Chestertonovo antitezo: razum — dejanje. Kulturo vodi razumska teorija, ki ne najde pravega prehoda v dejanje. Ljudje so navdušeni za abstraktne ideje in ne znajo oživiti abstraktne vere ali čednosti v oblikah in vedenju, zato ostajajo pravemu življenju tuji. Za dejanje je bolj potrebna kot razum vsa tako zvana nepotrebna obilica, ki nam giblje čustva, vsa dediščina davnine, kot je ohranjena v sijajnih cerkvah in umetnosti, v izrekih ljudske modrosti. Radost dejanja, ki dobiva bogati svoj smisel, če mu nebesa posodijo svoj sijaj, slavi tudi župan liberalec, čeprav je hladen ob župnikovih teoretičnih pridigah. Kajti ljudstvo umeva življenje duhovnega sveta in goji, čeprav v nepopolnih oblikah, bratovstvo, pobožnost, ponižnost, pozna dragocenost trpljenja in moč, da se preobrazuje in ne pobija, kot je pisatelj to izpeljal v svoji povesti. Tu je še celotni človek dejanja in zdravo čustvovanje; zato tudi bliže pravemu človeštvu, ker je ohranil smisel za bližino življenja in njegove etične korenine. Krivično pridobljeno blago vodi v prekletstvo in uniči kmetijo, a zopet jo bo postavil mladi par, ki se vrača v ljudsko modrost in v podlage njegovega bivanja.

Dasi so naglašene predvsem življenjske vrednote, je pisatelj tudi v obliki izrabil zdrave pridobitve moderne dobe. Zaveda se, da je umetnost drugačna kot življenje, zato je opustil točno obnovo dialoga, govor nekaterih oseb gre čez telo stran, a ohranil je način ljudskega mišljenja in ga samo-